

UDC 75.04 (=161.2)(477) «1900/1905» Розвадовський

THE UKRAINIAN MOTIVES IN THE V. ROZVADOVSKY'S OEUVRE IN 1900-1905

Belichko Natalia, Ph.D. in History of Arts, Associate Professor,
National Academy of Visual Arts and Architecture, Kyiv

The aim of the article is to describe the period of the artist's rising, to determine the genre and thematic orientation of the early period of his oeuvre, to analyze the Ukrainian motifs in his paintings, to highlight the reflection of the national consciousness of a talented artist in his work.

Research methodology. The research uses a historical-cultural, artistic-stylistic, biographical method, the methods of art-study analysis and generalization.

Results. V. Rozvadovsky has played a significant role in the popularization of the Ukrainian culture with his own oeuvre. His appeal to the national theme in the landscape genre demonstrates a person of a high national dignity. Studying at the St. Petersburg Academy of Arts helped him to get academic skills, mastered professional skills. The Ukrainian motifs were a leading theme in his works during the St. Petersburg period. His further cultural and art activities, in particular, the conduct of mobile folk exhibitions, teaching in the art classes in Kamyanets-Podilsky were aimed at familiarizing and attracting the art achievements of the peasant population in particular.

Novelty. It is the first research where the archival data concerning the period of formation of the creative personality of the artist is provided: awards for successful studies, a diploma in obtaining the right to engage in teaching work. It describes the works of the period of his academic education, presents the description of the thesis of the lost diploma. The works of V. Rozvadovsky, stored in the National Taras Shevchenko Museum in Kyiv, are analyzed. The V. Rozvadovsky's cultural and educational activities are outlined.

The practical significance. The results of these studies can be used in the further studies on the Ukrainian art in the first half of the 20th century.

Key words: landscape genre, T. Shevchenko, national motifs, art education, art and cultural activities.

Надійшла до редакції 11.11.2017 р.

УДК 783.6(477.83)

РІЗДВЯНІ ПІСНІ ЯК ДЖЕРЕЛО ХОРОВИХ ОБРОБОК УКРАЇНСЬКИХ КОМПОЗИТОРІВ
(КІНЕЦЬ ХІХ – СЕРЕДИНИ ХХ СТОЛІТТЯ)

Шкільник Богдан Стефанович, аспірант, Дрогобицький
державний педагогічний університет ім. І. Франка, м. Дрогобич
bogdan.shkilnik@ukr.net

Здійснено аналіз сучасного стану наукових досліджень українських про хорові обробки духовних пісень. Ці твори поки що не отримали кваліфікованої оцінки українських музикознавців. Лише окремі статті повністю присвячені обробкам духовних пісень, у т.ч. й ті, що стосуються музикознавчого аналізу хорових творів на теми Різдва Христового.

Розглянуто деякі питання інтерпретації поетичних текстів різдвяних пісень, їх релігійного, виховного та соціокультурного значення. Звернено увагу на першочергові завдання щодо проблемних питань у питаннях майбутніх досліджень хорових обробок різдвяних пісень.

Ключові слова: хорові обробки, духовна пісня, композитор, «Богогласник», колядка.

Постановка проблеми. Різдвяна пісня – одне з найяскравіших надбань української духовно-пісенної творчості XVII–XX ст. Виникнувши у добу Бароко під впливом західноєвропейської творчості, українська різдвяна пісня, яку приблизно з середини XIX ст. стали називати релігійною «колядкою», пройшла тривалий час свого розвитку від пісні анонімного походження до авторської (В. Матюк, О. Нижанківський, Й. Кишакевич та ін. композитори).

Важливим кроком щодо її популяризації стало те, що з кінця XIX ст. кращі музично-поетичні тексти різдвяних пісень розпочали обробляти для хорового виконавства спершу західноукраїнські композитори, а невдовзі і надніпрянські (О. Нижанківський, В. Матюк, С. Людкевич, К. Стеценко, О. Кошиць, М. Леонтович та ін.). Утім, і сучасні українські композитори почасти звертаються до давніх пластів української різдвяної пісенності, зокрема А. Гнатишин, М. Скорик, Л. Дичко, Б. Фільц, Г. Гаврилець, С. Стельмашук, В. Степурко, М. Гобдич, О. Мануляк, М. Ластовецький та ін. автори.

З початку XX ст. до текстів різдвяних пісень почали виявляти наукову увагу українські літературознавці, фольклористи та музикознавці. Проте системної, цілісної наукової оцінки й до сьогодні так і не маємо, попри те, що це питання вартує монографічного та дисертаційного досліджень. І це при тому, що різдвяні пісні користуються неабияким попитом у сучасному

співацькому середовищі з поміж інших духовних пісень українського народу, який їх створював упродовж століть. Ремарка про те, що пісні створені українським народом не випадкова, позаяк переважна більшість із цих текстів міцно увійшла до співацької практики українців, які вважають їх народними. Втім, це не так, бо це пісні авторського походження, здебільшого творені піснетворцями-аматорами, хоча відомо й пісні, які наприкінці XIX ст. розпочали створювати композитори.

Усе сказане свідчить про те, що цей пласт культури заслуговує на комплексну наукову оцінку, зокрема стосовно різдвяних пісень, які удостоїлися зацікавлення композиторів та створили чималу кількість їх хорових обробок, багато з яких опубліковано у різних виданнях, як спеціалізованих, тематичних, так і антологічних. У них зібрано кращі тексти духовних пісень українців на різну тематику: господську, богородичну, агіографічну, релігійно-моралізаторську тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Одне з актуальних завдань сучасного історичного музикознавства полягає у тому, щоб дослідити творчий доробок українських композиторів у жанрі хорової обробки духовних пісень, зокрема різдвяних. Разом із тим зауважмо, що музично-поетичні тексти цих пісень отримали своє переосмислення не лише у хорових обробках. Їх мелодії нерідко використовувано і у творах різних музичних жанрів: від опери, симфонії до інструментальних композицій. Запроваджено таку практику ще на початку XX ст. (Д. Січинський, А. Вахнянин, В. Барвінський, Б. Вахнянин та ін.), продовжується цей процес і сьогодні.

Важливий ракурс дослідження також полягає й у тому, щоб дати цим текстам об'єктивну культурологічну оцінку. Приміром, мелітопольська дослідниця М. Антоненко з приводу їх соціокультурної значимості зазначає, що «відбувається значна секуляризація духовної пісенності. Духовна пісня стає яскравою складовою історико-культурного розвитку України періоду державної незалежності, оскільки дарує слухачам багато з того, що не лунає під час буденного, недільного чи святкового богослужіння, але посіло значне місце в серці кожного християнина. Йдеться про оспівування євангельських та церковно-історичних подій, які покликані допомогти людині глибше замислитися над своїм життям» [1; 124]. Слушність її міркувань не викликає заперечень, але, насамперед, необхідно дослідити цей пласт культури на джерелознавчо-текстологічному та суто музикознавчому рівні, віднайти в архівах, бібліотеках та музеях невідомі хорові партитури, призабуті або заборонені у радянські часи твори для виконання. Врешті-решт необхідно усталити термінологічний апарат тощо.

З огляду на щойно висловлене зазначмо, що ці питання час від часу стають об'єктом уваги знаного музикознавця та хормейстера М. Юрченка. Вперше так звані «хорові канти» його зацікавили у контексті дослідження історії української духовної музики ще на початку 90-х рр. минулого століття [10, 105–124]. Нещодавно з'явилася його нова спеціальна стаття про жанр хорової обробки релігійного канту, в якій він ретроспективно проаналізував зазначену творчість, вказавши при цьому, що вона виникла на початку XX ст. та проіснувала трохи більше 10 років [11; 45]. Він зазначає, що «Хорові обробки релігійних кантів мають подвійну функцію. З одного боку вони є хоровими творами переважно середньої форми, і таким чином становлять елемент виконавський та композиторський. З іншого – це твори дотичні до релігійної музики й у цьому сенсі можуть бути цікавими для дослідження національних компонентів у паралітургійній музичній творчості» [11; 46].

Далі М. Юрченко акцентує увагу на тому, що значний поштовх для виникнення цього жанру дала поява збірника П. Демуцького «Ліра та її мотиви» (Київ, 1903), а також практична необхідність створення нових літургійних та паралітургійних творів українською мовою для потреб УАПЦ у 20-ті рр. XX ст. Усе це так, але дослідник доволі туманно розрізняє сутність релігійної пісні на термінологічному рівні, бо не диференціює поміж собою різдвяну одноголосу пісню та її інший фактурний виклад, прийнятий називати як кантове триголосся. Як правило – це одне і те ж. Бо, приміром, у знаменитому почаївському «Богогласнику» пісню «Дивная новина» [12; 49–50], зафіксовано одноголоса, а у кантових збірниках кін. XVII–XVIII ст. її кодифіковано у триголосій фактурі. Композитори ж у своїй творчій практиці послуговувалися здебільшого друкованими текстами, а вони практично всі одноголосі. Це ж бачимо переважно й у нотних текстах видання П. Демуцького, яке нещодавно перевидано з ґрунтовними етномузикознавчо-джерелознавчими коментарями О. Богданової [2; 9–17] та Ю. Медведика [5; 18–43].

М. Юрченко не має рації виводити появу жанру хорової обробки релігійних пісень із поч. XX ст. зважаючи на окремі хорові обробки М. Лисенка, О. Кошиця, К. Стеценка та ін. Це не так, бо, приміром, стосовно лисенківських обробок навіть не знаємо коли вони дійсно написані: на початку XX ст., чи наприкінці XIX ст. Правильно було б якби М. Юрченко виводив генезу жанру від кінця XIX ст., звертаючись до хорової творчості О. Нижанківського, В. Матюка, інших галицьких композиторів, а вже, відтак, вів мову про обробки М. Лисенка, О. Кошиця, К. Стеценка та багатьох ін. композиторів-наддніпрянців. Утім, попри сказане, у цьому дискусійному питанні необхідні подальші джерелознавчо-музикознавчі студії.

Мета статті полягає у тому, щоб проаналізувати вибрані хорові обробки різдвяних пісень українськими композиторами.

Вклад основного матеріалу. Як зазначалося, українські дослідники ще від другої пол. XIX ст. розпочали поступово досліджувати історію різдвяних пісень. Цей корпус текстів дуже численний, а тому ще далеко не до кінця вивчений. Вже при першому знайомстві з ним постає важливе питання, що стосується уніфікації термінологічного апарату. Однак у цій статті не прагнемо розв'язати цю проблему, торкнемося її лише побіжно.

Як відомо, термін «колядка» своїм корінням сягає глибокої давнини. Найдавніші пласти колядних текстів прийнято пов'язувати з давньою язичницькою культурою. І тільки з кінця XVI ст. в українській пізньоренесансній – ранньобароковій поезії, а невдовзі й позацерковній музичній творчості з'являються різдвяні релігійні духовні пісні, цілковито відмінні від світських (язичницьких) коляд. Тож, звідки взявся термін «колядка» достеменно й невідомо. Деякі дослідники асоціюють його з давнім римо-католицьким гімном: «Collaudemus, collaudemus Christum regem», який, ймовірно, став поштовхом для запровадження в широкий соціо-культурний обіг терміну «колядка» («collaudo», з латинської мови хвалити).

Згаданий уже дослідник української духовної піснетворчості музикознавець-медієвіст Ю. Медведик констатує факт того, що в різних наукових працях ці тексти називають то колядками, то різдвяними піснями, то духовними кантами, або різдвяними псальмами. Але «в записках українських співаників XVII–XVIII ст., як він зазначає, назва «колядка» не зустрічається у жодному з них. Цей термін з'являється в рукописній традиції XIX ст. У більшості випадків текстам пісень передувала назва: «Піснь на Рождество Христове», або «Псальма на Рождество Христово». Тому термін «колядка» найбільш прийнятий до пісень світського спрямування, тобто тих, які прийшли до нас з незапам'ятних часів» [7; 69].

Науковий інтерес до різдвяних пісень («колядок») започатковано статтею І. Франка «Наші коляди», яку він частинами публікував упродовж 1889–1890 рр. на сторінках львівського часопису «Діло» [9]. Оглядаючи тогочасний стан української літератури та культури, вчений особливу увагу звернув на почаївський «Богогласник», зокрема його різдвяні піснеспіви. До стародруку ввійшло 24 тексти, декілька з яких польською мовою. Прикметно, що саме богогласникові музично-поетичні тексти й стали основою для творчості багатьох композиторів, починаючи від о. О. Нижанківського, композиторську працю якого високо цінував І. Франко та М. Лисенко. Власне, статтю «Наші коляди» І. Франко й розпочав із похвали О. Нижанківському за його «гарну партитуру» з «20 найпопулярніших коляд церковних, підложених під ноти на чотири голоси мужеські» [9; 7].

Щодо термінології, етимології слова «коляда», І. Франко слушно наголосив на тому, що римські свята не могли мати з українською колядою нічого культурно спільного. Однак і він не запропонував однозначного термінологічно диференціювання цих текстів. Можливо тому, що навіть у «Богогласнику» зустрічаємо термінологічну плутанину: «пісні на Різдво Христове», «коляди» (стосовно частини пісень редакторами зазначено, що це «коляди»). Але тут, мабуть, це було зроблено під впливом польської культури. Зрештою, у почаївському стародруці мовиться доволі цікаво: «інія пісні на Рождество Ісус Христово вмісто не богу угодных обычных коляд простшым півцем служищья» [12; 49]. Ремарка подана перед такими здебільшого й нині добре знайомими різдвяними піснями, як «Дивная новина», «Предвічний родився під літи», «Дар нині пребогатий», «Новая радость світу ся з'явила», «О, предвічний Боже!», «Возсіявий над солнце во вертепі нині», «Новая радость стала, яка не бувала», «Рци, нам, о Маріє», «Нині Адаме возвеселися». Не зайвим буде нагадати, що всі ці пісні неодноразово оброблялися українськими композиторами для хорового виконання.

Сьогодні різдвяні пісні знову постійно звучать у нашому соціумі, поступово стають об'єктом цілеспрямованої наукової уваги, у т. ч. музикознавців. Проте, проблем у дослідницькій праці ще чимало, як уже наголошувалося. Насамперед, необхідна копітка компаративістська праця, мета якої полягатиме у виявленні автентичних джерел, якими послуговувалися композитори. Вони нерідко брали тексти для свої хорових обробок не тільки з друкованих джерел, про які інколи не маємо достатньої інформації, але й безпосередньо від народних співців, зі збірника П. Демуцький «Ліра та її мотиви». Це видання є унікальним джерелом не лише для дослідження старцівської музичної культури, але й для народнопісенної та композиторської загалом. Чимало українських композиторів-наддніпрянців для своїх хорових обробок духовних пісень черпали музичні тексти саме з нього. Але його записи нерідко вже не відображали автентичну співацьку практику барокової доби, хіба, що частково. Це констатує Ю. Медведик, унаслідок ретельно проведених музично-текстологічних досліджень [5; 38–43]. До слова буде наголосити на тому, що він назвав збірник П. Демуцького «Лірницьким Богогласником».

Спів різдвяних пісень (колядок) був і залишається виявом поваги не лише до Ісуса Христа, але й відображає суспільні устремління, безпосередньо пов'язані з сутністю земного життя, прагнення кожної людини отримати підтримку від Бога у повсякденному житті. Трактують діянь Ісуса Христа як Бога скривджених, знедолених цілком відповідає цим намірам. А різдвяні пісенспіви якраз і сповненні цих мотивів. Автори пісень подають цей образ здебільшого у світському світосприйнятті. Ісус Христос наділений звичайними людськими рисами. Про нього мовиться, що він народився «не в царській палаті, но межі бидляти на пустині, у яскіні, а треба всім знати», що він «убого ся народив».

Іншим прикладом взаємопроникнення світської теми у релігійну є звернення уваги авторів різдвяних пісень до аграрної теми, побутових мотивів. Нерідко в оточенні новонародженого є домашні тварини. Пастухи приносять у дар до Ісусових ясел («яскіні») ягня і виправдовуються, що «більше не може пастор дати з бідної хати».

Важливою є тема сім'ї, що присутня у цих текстах. Зокрема, відома ще, принаймні, з середини XVII ст. пісня «Не плач, Рахиле» розповідає про винищення Іродом дітей дворічного віку. Її автор свій гнів спрямовує проти «злого кровопійця Ірода-убивці». Однак із великою шаную він ставиться до Рахилі-матері, намагається її заспокоїти: «Пощо, горлице, ти голубице, тоскуєш і плачеш, тяженько зітхаєш». Ця пісня, безперечно, одна з кращих за своїм релігійно-мистецьким та дидактичним змістом. Гуманістичне, філософське твердження про незнищенність народу, це ті ідеї, котрі співзвучні й нашому сьогоденню.

Дуже популярна й нині пісня «Бог ся рождає». Цікавий її приспів: «лемки співають, подоляни іграють, волиняк щось міркує, бойко легко танцює». Попри те, що тут однозначно виразно маємо поетичний текст пройнятий етнографічно-побутовими мотивами, він ще свідчить і про патріотизм піснетворця, про його прагнення популяризувати соборницькі ідеї. Це ж бачимо й у тексті однієї з вельми популярних пісень-колядок «Во Вифлеємі нині новина», наприклад, у рядку з таким текстом: «глянь оком щирим, о Божий сину, на нашу землю, на Україну».

Є й такі пісні, що не виходять із рамок заримованих біблійних сюжетів. Однак мало яка з них залишилась в пам'яті народу. Їх музично-поетичні тексти доносять до нас переважно записи рукописних співаників XVII–XIX ст., друковані видання, серед яких найбільш репрезентативні так звані колядники XIX – поч. XX ст. Але ті різдвяні пісні, що надруковані у «Богогласнику», майже всі входять до золотого фонду цієї творчості, а тому не дивно, що їх чи не найбільше популяризували українські композитори в хорових обробках.

Перший спеціальний хоровий збірник-співаник, репертуар якого становлять виключно обробки різдвяних пісень укладено з композицій о. Остапа Нижанківського, талановитого послідовника та пропагандиста лисенківських композиторських ідей у Галичині [4]. До цього видання, здійсненого за сприяння львівського Товариства «Боян», увійшло двадцять обробок композитора. Серед них: «Бог предвічний», «Бог натуру», «Бог ся раждає», «Возвеселімся всі разом нині», «Вселенная веселіся», «Дивная новина», «Небо і земля нині торжествують», «Нова радість стала», «Стань Давиде з гусями», «Христос родися». Всі вони вперше в одноголосому викладі надруковані у «Богогласнику», що свідчить про неабияку передбачливість почаївських отців-василіян, котрі відібрали для цієї унікальної духовнопісенної антології саме ці тексти. Слід наголосити, що духовні пісні та зосібна різдвяні поетичні тексти нерідко доволі розлогі, складаються з великої кількості поетичних строф. Але впродовж століть функціонування їх частково редагували, зокрема скорочували тексти, інколи дописували нові строфи, актуальні на ті часи, а нерідко піддавали корегуванню мову поезій задля насичення її «живою» розмовною українською лексикою. Це, мабуть, дало підставу О. Нижанківському подати у своєму виданні тільки перші строфи поетичних текстів. Але водночас він у примітці після змісту пісень зазначив, що з повними текстами можна ознайомитися, при потребі, у колядниках, опублікованих Товариствами «Просвіта» (Львів, 1885), ім. М. Качковського (Львів, 1889) та ін. Знаменно, що композитор не рекомендував звертатися до львівського видання «Богогласника», здійсненого москвофілами та гостро критикованого І. Франком у статті «Наші коляди». Втім, збірник, опублікований діячами Товариства ім. М. Качковського, теж москвофільський. Але, оскільки на той час друкованих колядників ще було обмаль, то рекомендація стосовно пошуку повних поетичних текстів різдвяних пісень у цьому виданні була загалом доречною.

Висновки. Українські різдвяні пісні XVII–XIX ст. уже понад століття з більшою чи меншою інтенсивністю викликають зацікавлення різних композиторів. Насамперед, їх творчий потенціал реалізовано у жанрі хорової обробки. Можна стверджувати, що найбільше викликали зацікавлення до цього пласту духовнопісенної культури галицькі, наддніпрянські, почасти волинські та слобожанські композитори. Можливо тут маємо підстави говорити про певні регіональні творчі традиції, адже саме у цих регіонах ще від XVII ст. (за винятком Слобожанщини) існувала практика активного творення

різдвяних пісень, яка згодом поширилася на інші українські землі. Втім, щодо остаточної відповіді на це питання ще слід провести низку музикознавчо-інтердисциплінарних та текстологічних досліджень. Сказане, водночас стосується й всього корпусу текстів хорових обробок українських духовних пісень, не тільки різдвяних.

Ще одна нагальна потреба дослідження полягає у комплексному вивченні творчих підходів композиторів до методів обробок цих текстів, при чому не тільки у контексті регіональної, у т.ч. народнопісенної хорової практики, але й у розрізі часу, тобто столітньої модифікації української композиторської думки. Словом, хоча у дослідженні питання феномену хорових обробок духовних пісень уже зроблено перші вагомні кроки, українська музикознавча та культурологічна наука ще має багато що зробити для того, аби ми мали об'єктивну комплексну оцінку цього жанру.

Список використаної літератури

1. *Антоненко М.* Духовна пісня православної традиції в контексті розвитку культури України періоду незалежності / М. Антоненко // Мистецтвознавчі зап. Notes on art criticism. – Вип. 28. – 2015. – С. 111–130.
2. *Демуцький П. Д.* Ліра і її мотиви. Додатки. Біографічні матеріали / П. Д. Демуцький; упоряд. покажч. О. О. Савчук; передм.: О. В. Богданової, Ю. Є. Медведика; інципітарій текстів Ю. Є. Медведика; прим.: О. М. Герашенко, Ю. Є. Медведика; уклад. бібліогр. П. О. Андрійчук. – Харків: Вид. О. О. Савчук, 2012. – 310 с.; 39 іл. – (Серія «Слобожанський світ». – Вип. 3).
3. *Канти з почаївського «Богогласника»* (1792 р.) на мішаний і однорідний хор зредагував і опрацював М. О. Гайворонський. – Жовква: Вид-во ОО Василян, 1939. – 34 с.
4. *Коляди О.* Нижанковського: для чоловічого хору без супроводу. – Львів: Б-ка музик., 1889. – 22 с. – (Т-во «Львовський Боян»).
5. *Медведик Ю.* «Ліра та її мотиви»: науково-дослідницькі передумови створення збірника, його специфіка та репертуар / Ю. Медведик // Ліра і її мотиви. Додатки. Біографічні матеріали / П. Д. Демуцький. – Харків: Вид. О.О. Савчук, 2012. – С. 18–43.
6. *Медведик Г.* Обробка барокової духовної пісні як сфера зацікавлень композиторів «нової школи» української церковної музики першої третини ХХ ст. (до навчального курсу «Хорознавство») / Г. Медведик, Ю. Медведик // Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури: зб. наук. пр. – 2011. – Вип. XXVIII. – С. 232–239.
7. *Медведик Ю.* Українські різдвяні пісні / Ю. Медведик // Ad Fontes: з історії української музики (XVII – поч. ХХ ст.): вибр. ст., матеріали, рец. / Ю. Медведик. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2015. – С. 59–69.
8. *Письменна О.* Колядки та щедрівки в обробках західноукраїнських композиторів ХІХ–ХХ ст. / О. Письменна, О. Цибух-Петришин // ЗНТШ. – Львів, 2009. – Т. CCLVIII. – С. 166–189.
9. *Франко І.* Наші коляди / І. Франко // Зібрання творів: у 50 т.– Київ: Наук. думка, 1982. – Т. 28. – С. 7–41.
10. *Юрченко М.* Духовна музика / М. Юрченко // Історія української музики: в 6 т. – Київ: Наук. думка, 1992. – Т. IV: 1917–1941. – С. 105–124.
11. *Юрченко М.* Хорові обробки українських релігійних кантів на початку ХХ ст. / М. Юрченко // Українська музика: наук. часопис (щоквартальник). – Ч. 2 (24). – 2017. – С. 45–51.
12. *Bogoglasnik.* Pesni blagogovejnuja (1790/1791). Eine Sammlung geistliche Lieder aus Ukraine. Herausgegeben von Hans Rothe in Zusammenarbeit mit Jurij Medvedyk. – Band 1: Facsimile. – Köln-Weimar Wien: Böhlau Verlag, 2016. – 591 s.

References

1. *Antonenko M.* Dukhovna pisnia pravoslavnoi tradytsii v konteksti rozvytku kultury Ukrainy periodu nezalezhnos'ti / M. Antonenko // Mystetstvoznavchi zap. Notes on art criticism. – Vyp. 28. – 2015. – S. 111–130.
2. *Demuts'kyi P.D.* Lira i yii motyvy. Dodatky. Biohrafichni materialy / P. D. Demuts'kyi; uporiad. pokazhch. O. O. Savchuk; peredm.: O. V. Bohdanovoi, Yu. Ye. Medvedyka; intsyptarii tekstiv Yu. Ye. Medvedyka; prym. O. M. Herashchenko, Yu. Ye. Medvedyka; ukklad. bibliohr. P. O. Andriichuk. – Kharkiv: Vyd. O. O. Savchuk, 2012. – 310 s.; 39 il. – (Seriiia «Slobozhans'kyi svit». – Vyp. 3).
3. *Kanty iz pochaiivs'koho «Bohohlasnyka»* (1792 r.) na mishanyi i odnoridnyi khor zredahuvav i opratsiuvav Mykhailo O. Haivorons'kyi. – Zhovkva: vud-vo OO Vasyliian, 1939. – 48 s.
4. *Koliady O.* Nyzhankovskoho: dlia cholovichoho khoru bez suprovodu / O. Koliady. – Lviv: B-ka muzyk., 1889. – 22 s. – (T-vo Lvovskii Boian).
5. *Medvedyk Yu.* «Lira ta yii motyvy»: naukovo-doslidnyts'ki peredumovy stvorennia zbirnyka, yoho spetsyfyka ta repertuar / Yu. Medvedyk // Lira i yii motyvy. Dodatky. Biohrafichni materialy / P. D. Demuts'kyi. – Kharkiv: Vyd. O.O. Savchuk, 2012. – S. 18–43.
6. *Medvedyk H.* Obrobka barokovoi dukhovnoi pis'ni yak sfera zatsikavlen' kompozytoriv «novoii shkoly» ukrains'koi tserkovnoi muzyky pershoi tretyny XXI st. (do navchalnoho kursu «Khoroznavstvo») / H. Medvedyk, Yu. Medvedyk // Aktual'ni problemy istorii, teorii ta praktyky khudozhnoi kultury: zb. nauk. prats' – Vyp. XXVIII. – 2011. – S. 232–239.
7. *Medvedyk Yu.* Ukrainski rizdviani pisni / Yurii Medvedyk // Ad Fontes: z istorii ukrainskoi muzyky XVII – pochatku XX st.): vybr. st., materialy, rets. / Yurii Medvedyk. – L'viv: LNU im. Ivana Franka, 2015. – S. 59–69.

8. *Pys'menna O.* Koliady ta shchedrivky v obrobkakh zakhidnoukrainskykh kompozytoriv XIX–XX stolit / O. Pys'menna, O. Tsybukh-Petryshyn // ZNTSh. – T. CCLVIII. – L'viv, 2009. – S. 166–189.
9. *Franko I.* Nashi koliady / Ivan Franko // Zibrannia tvoriv: u 50 t. – Kyiv : Nauk. dumka, 1982. – T. 28. – S. 7–41.
10. *Yurchenko M.* Dukhovna muzyka / M. Yurchenko // Istoriiia ukrains'koi muzyky: v 6 t. – Kyiv : Nauk. dumka, 1992. – T. IV : 1917–1941. – S. 105–124.
11. *Yurchenko M.* Khorovi obrobky ukrains'kykh relihiinykh kantiv na pochatku XX st. / M. Yurchenko // Ukrains'ka muzyka: nauk. chasopys (shchokvartal'nyk). – Ch. 2 (24). – 2017. – S. 45–51.
12. *Bogoglasnik.* Pesni blagogovejnyja (1790/1791). Eine Sammlung geistliche Lieder aus Ukraine. Herausgegeben von Hans Rothe in Zusammenarbeit mit Jurij Medvedyk. – Band 1: Facsimile. – Köln-Weimar Wien : Böhlau Verlag, 2016. – 591 s.

CHRISTMAS SONGS AS SOURCE OF CHORAL ARRANGEMENTS OF UKRAINIAN COMPOSERS (THE END OF THE 19th – THE MIDDLE OF THE 20th CENTURY)

Shkil'nyk Bohdan, Postgraduate, Institute of Musical Art,
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, Drohobych

The article analyzes the current state of the scientific researches of the Ukrainian researchers on the choral works connected with spiritual songs. It is stated that these works have not received the skilled evaluation of the Ukrainian musicologists so far. Only some articles are entirely devoted to the spiritual songs, including those dedicated to the analysis of the choral works on the themes of the Nativity of Christ.

The article deals with some questions of interpretation of poetry texts of Christmas songs, their religious, educational and socio-cultural significance.

The author of the article focuses on the priority tasks in the field of future researches of choir arrangements of Christmas songs.

Key words: choral arrangements, spiritual song, composer.

UDC 783.6(477.83)

CHRISTMAS SONGS AS THE SOURCE OF CHORAL ARRANGEMENTS OF THE UKRAINIAN COMPOSERS (THE END OF THE 19th – THE MIDDLE OF THE 20th CENTURY)

Shkil'nyk Bohdan, Postgraduate, Institute of Musical Art,
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, Drohobych

The aim of the article is to give a general assessment of the contemporary musicological researches on the arrangements of the Ukrainian spiritual songs, to indicate the necessity of further studies.

Research Methodology. The methodology of this article is a complex interdisciplinary approach; it is based on the combination of the principles of historical, musical and cultural analysis of the texts of choir arrangements.

Results. The Ukrainian Christmas sacred song became in the centre of attention of the Ukrainian composers at the end of the 19th century.

The process was initiated in Halychyna (Galicia), however, at the beginning of the 20th century this type of a song also arouse the interest of composers of the Dnieper Ukraine (Naddiprians'ka Ukraine). The choral elaborations by Galician and Dnieper Ukrainian composers at once aroused a deep interest in the Ukrainian society of that time.

The author makes a thoughtful analysis of the basic scientific work about the Ukrainian Christmas song mentioned in the article. The principle attention is paid to the research works of I. Franko, K. Sosenko, I. Sventskyj, M. Hrinchenko, B. Kudryk, Yu. Medvedyk and others.

It should be noticed, that composers of both Ukrainian Christian confession, namely, Greek Catholic and Orthodox, were equally much interested in this stratum of the Ukrainian song culture. No wonder, that the Ukrainian culture developed a tolerant attitude to the sacred song on behalf of the representatives of different confessions in the Baroque period. This was reflected in the sacred song collection 'Bohohlasnyk' from Pochaiv, where the songs of Greek Catholic authors were included.

It so happened in the history, that choral arrangements of the Christmas song in Dnieper Ukraine ceased by the beginning of the 20th century, but in Galician Ukraine, on the contrary, the composers practice existed until the 1940s. Afterward, it continued in the Ukrainian diaspora.

Novelty. The estimation of the current state of the musicological researches of choral arrangements by the Ukrainian composers is given; the priority directions of the researches of this genre are indicated; the research direction, the purpose of which is a differentiated approach to the researches of separate choir collections of Ukrainian composers is suggested. In the future, it will allow us to make the musicological analysis of the evolution of the composer's thought since the end of 19th century by now.

The practical significance. The results of the research can be used in further musicology works, to promote the popularization of the genre, they can be used in educational practice.

Key words: Christmas carol, sacred song, musicology, «new school of church music», composer, Galician, Dnieper Ukraine, Bohohlasnyk.

Надійшла до редакції 30.10.2017 р.